

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. IV. Examen conscientiae quantæ sit necessitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

rem unam omnium utilissimam videri: modò ea etiam aut iucundior nobis videretur aut facilior. Et quis enim est qui non in se deprehendat & maximam proclivitatem peccandi, & peccatorum facillimam oblivionem; utrique malo, non dubitem, insigniter medetur quotidiana hac conscientiae perquisitio. POLYCHR. Rem dicis, Gerarde: hinc & hinc miser sumus, hinc nimis temerè delinquendo, illinc propere nimis obliviscendo delicta. Opus foret propemodum facere, quod illi apud Climacum, qui pendentem à cingulo libellum chartaceum ferebant, in quem suas etiam cogitationes quotidie referebant. Et hac viris sanctissimis causa fuit, non semel tantum de die in seipsum inquirere, & in istud conscientiae jus ambulare: unà die saepius id facerant. Societatis Jesu patriarcha, sanctus Ignatius, horis inter diu singulis animum consuevit colligere, ac sepositis curis examine conscientiam urgere. Tum, si vis afferretur, quae horam ei consuetudini negasset; proxima confestim resarcire. Ignatii sodalis, magistri sui felicissimus imitator, sanctus Franciscus Xaverius, eodem proflus studio fervens, de die saepius accuratè perquisitione intimos animi recessus inspiciebat, & ceteros ad idem faciendum magnopere hortabatur, ratus in eo perfectæ vitæ cardinem verè. Rati exempli fidus Franciscus Borgias, eodem magisterio eruditus, non satis habuit bis quotidie conscientiam perterritare, singulis horis diutius seipse ad unguem excutens exploransque, memoria repetebat dicta, facta ac prætermissa; inquirens in se graviter. Ab his exemplis, in legem res transferunt, ut omnes in Societatem Jesu adscripti, quotidie bis examinandæ conscientiae accuratam navent operam. Sunt & alii hodièque religiosi homines, qui hanc legem tam exactè observant, ut non tantum bis quotidie conscientiam examinent, sed huic soli examini horam integram diebus singulis impendant.

§. V.

RE vera, nisi quotidie animi nostri hortulum ingresses, subnacentes in eo steriles herbas quamprimum extirpemus, brevè illam, non hortum habebimus. Quisque sibi dictum putet divinum illud: *Constitui te hodie, ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipes, & adifices & plantes.* Et nisi hoc semel minimum de die fiat, infelix lolium & steriles avenæ dominabuntur, surget gramen inexpugnabile. Nōne pigri & malè feriati hominis domum stillicidia tandem demoliantur? Nōne cum dormiret Ithobeth, a latronibus jugulatus est? Nōne hoc pacto zizania dormiente patrefamilias excreverunt? Transivi, inquit Hebraeus Sapiens, per agrum hominis pigri, & per vineam stulti, & ecce totum repleverant urtica, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceris lapidum destructa erat. Talis est animus hominis; silvescit & fit desertum vepribus fertilissimum, nisi conscientia identidem & quotidianà industrià repurgetur.

Neglectis urenda filix innascitur hortis.

Horat. serm. lib. 1. sat. 3.

lib. 1. sat. 3.

Lib. 2. de consil.

De int. dom. cap. 31.

Hic ligo nunquam manu mittendus, aut mox spinæ se prodent. Ligo iste aut sarculum, est examen conscientiae, ad omne vitium, antequam atatem & vires acquirit, ex animo evellendum. Bernardus: *Quamobrem, inquit, noveris te, ut inter angustias, quæ non desunt, fruaris conscientia bono, magis autem ut scias quid desit tibi. Nam cui non desit? omnia illi desunt qui nihil sibi desse putat. Neque satis, ut mentitum sit hoc examen, aut ut quot hebdomadibus, sed ut quot diebus fiat, quod Clarevallensis ille Antistes gravissimè urgens: Disce, inquit, in eo secundam communis instituti leges tu tibi præstare, & vitam ordinare, & mores componere, & temetipsum judicare: teipsum apud teipsum accusare, saepe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sed eat judicans justitia, stet rea & seipsam accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius judicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & ventura*

diei tu tibi indicito cautionem. Vespere diei præteritæ rationem exige, & superveniens noctis fac indictionem. Legem hanc quam alius tulit Bernardus, eandem & ipse servans: Præterea, inquit, statum me ante me, & judicabo meipsum, ut illius extrema & tremenda diei iudicium evadere possim.

Et hæc examinis istius ingens est utilitas, in supremo iudicio beata securitas. Si nos ipsos judicavimus, non iudicabimur à Domino, quem, uti D. Gregorius loquitur, tantò quis securius expectat, quantò quotidie vitam suspectius examinat.

CAPVT IV.

Examen Conscientiae, quante sit necessitatis: & quod dispendum, illud negligere.

Dixi jam de utilitate; attexam paucula de necessitate, quæ hic tanta est, ut affirmare aulam, in plenitudineque omnibus frustra nos agere, nisi & hoc agamus. Potest concionator clamare & clamando tacecere: frangitur pulpita, rumpentur columnæ, tremet sedilia. Omnia frustra, nec in te quidquam ferè proficiet, nisi tu ipse tibi vespere concioneris, tuam ipsius & reprehensionem & adhortationem audias. Frustra monetur, qui se vult negligere; frustra custoditur, qui se vult perdere. Sic & Confessarius docebit te, sed frustra; monebit & incitabit, frustra & hoc instabit & præcibet pœnam, frustra omnia. Saepius tibi dicit: Hoc vitium nominatim fuge; hos sodales, has aedes singulariter cave; hæc viâ, ut scias, ad cælum non itur. Hic te ipsum vince, hic abstine, hic tuos impetus coërce; hic autem generosè sustine, hic dura, hic te virum gere, hic te Christianum ostende &c. omnia hæc futura sunt frustra, nisi tu ipse tui curam geras, nisi hoc ipsum velis aut nolis, quod velle aut nolle juberis, nisi noctu quotidie tuam ipsius confessionem audias, & à te confessario vel absolvaris vel damneris. Sic & magister in scholâ commendabit quidem diligentiam in studiis, parsimoniam temporis laudabit, probitatem in moribus majorem desiderabit, pietatem in omnibus constantiorem à discipulo postulat, sed quo effectu aut fructu? nisi tu tuus ipse sis præceptor vespere temet instruendo, examinando, puniendo, non hilum proficies; perdidisti minerval.

Sic & prætor, aut iudex, seu alius quis magistratus, vinculis te addicet aut eximet, non tamen ideo verè liber eris aut nexus, nisi tu ipse tibi laxas carcerem, aut obsecres, nisi causâ cadas vel vincas teipso iudice. Atque ita conciones, correctiones, admonitiones, castigaciones pleraque frustra sunt, nisi tuus ipse sis & concionator, & confessarius, & præceptor, & iudex, quod esse potes, & debes in quotidiano examine conscientiae. Optima illa disciplina est, quam quisque sibi ipse necessario adhibet: saluberrima mulcta, quam quis ipse sibi imponit. Multam, inquit Siracides, invenit in meipso sapientiam, & multam profeci in ea. Ah, quid tandem sapientia invenit in seipso vel sapientissimus, nisi seipsum nosse, & ad æquam iudicii trutinam appendere? quod tum sit, cum quis suam conscientiam ad usque fundum penetrat, & boni maliq; congeriem fecerit distincto examine. Hæc illa multa sapientia est, quam cuius in seipso licet invenire, in eaque quotidianis incrementis proficere. Vanum est in omnibus aliis alium sapere, absque hac sapientia.

§. I.

Refert è Græco Pelagius interpres, ascetam senem Labeum apud religiosum juvenem de domo conscientiae semper purgandæ sic discessisse: Diabolus est inimicus, & tua conscientia domus. Igitur ingenium inimici tui noris: nunquam non sordes tractat, gaudetque unice, si illas,

illas, quas odit, domos fordibus opplevert. Hoc ergo agit, ut, quidquid potest immunditiarum, in te effundat. Tuarum verò partium est, immixtas spurcicias continud revertere, & conscientiae domum solertia quotidianā conservare mundam. Si neglexeris, tua tibi domus illuvie tantā implebitur, ut ad eam vix ipse reperias aditum. Igitur principis obsta, & sicut inimicus tuus quotidie aliquid sordium in te conjicit, ita tu quotidie, quidquid inquinamenti per diem resederit, hac velut spongia dererge, suum illi cœnum nullo non die remitte. Sic nitidam servabis domum: cesser hac cura, mox hara fiet conscientia, & immundum cubile vitorum. In navigii sentinā quid fiat, nosti: uti ea semper aliquid aquarum recipit, ita est qui semper exhauriat, quod per illantium undarum receptum fuit, aut navis paulatim illabentibus & crescentibus aquis suaviter submergitur. Eodem profus modo cum quotidie aliquid pravi operis, aut incauti sermonis, aut immundae cogitationis, nobis etiam vigilantibus subrepat, necessarium omnino est, ut id quotidie hoc velut haustro, in dies singulos egargitemus, aut sanè in dulcem succumbemus interitum. Ergo tuam vespere, mi homo, sentinam exhauri; tempus est, exhauri sentinam. I modò, & vide, reperies semper aliquid illabentium aquarum. Bernardus, de hac ipsa mentis sentinā differens: In illud siquidem repositoryum, inquit, velut in sentinam aliquam rota decurrit abominatio, & immunditia tota defluit. Tu itaque exhauri, ne per noctem proximam in navim excurrat sentina & mergaris. Ergo exhauri, vespere est, exhauri. Non facile peribit, qui quovis die serid caver, ne pereat.

§. II.

Si ligno aut saxo similes essemus, hoc lustrandae rotas conscientiae labore facile superfedere possemus. Asser dolabrā semel deolatus, lapis scalpro semel levigatus permanent, quales eos vel alcia vel cavariorum ferramentum fabri formavit. At nos, hoc ipso miseri sumus, quia tam mutabiles sumus & varii. Uno anno, una saepe hebdomade, quandoque etiam die uno, & virtuti & vitio sacrificamus; eadem frequenter horā & in ridiculum furorem exandelcimus, & mansuetudinem non duraturam descendimus. Stomachum subinde nobis mover luxuria; citò tamen cum illā redimus in gratiam. Sic arbori crescenti, aut luxurianti palmiti similes sumus: hac duo saepius putanda & circumcidenda sunt, ne nimium luxurent, ac in vitiosam sese amplitudinem diffundant, aut inutili fronde, aut pampino superfluo. Seipsam vermibus pro domo locat arbor, quae nulla unquam brachia olitoris cultro praebet praescandanda: in silvam degenerat vitis, quae lacrymare non vult, quae secari non sustinet. Legibus suis pareat hortulanus necesse est, & nec viti parcat nec arbori: fecer, stringat, vulneret, incidat, amputet, quidquid vitiosi germinis subnascitur, nulli stirpium libertas sit à purgante ferro, si quidem non flores tantum desiderat olitor, sed & fructus. Sic & homo (nisi sui nimium sit amans) in seipso nunquam non reperit, quod purget, quod inferat, quod resceat, quod excutiat. Et sicut humani membrum, inquit Theologus ille, ab evaporatione fuliginosi & mali humoris per poros, semper aliquid sordium accrescit, ita si caput non pectas, laborabis porrigne; si oculos non colluas, lenius si dentes non desices, scabritie; si faciem non laves, illuvie; si ungues non resces, in imo sient redvirosi, à summo nigrescent & excrecent aquilarum more: si pedum curam negligas, pedore obsolecent. Sic animus & conscientia, ob concupiscentia fontem perenni scauragine inherentem, paulatim contaminabitur, & facies illius in carbonem mutabit. Ita imago illa & similitudo Dei nobilissima, Christi sanguine lota & restaurata, sensim foedabitur, & prototipo suo fiet dissimilima. Tam necessaria est huius examinis cura: contra nihil perniciosius est ejus negligentia &

Tom. I.

omissione, quae revera rabies quaedam est animum excens; est quaedam scabies, seu potius clancularia lepra, quae minuta sed crebra lethalium pustularum congerie animum male infectum conficit.

Facilis pereundi modus est, minura non cavere, & paulatim prolabi ad grandiora: Nec ille unquam nœvis carebit, qui seipsum raro aut nunquam reprehenderit.

§. III.

REx Hebraeus: *Lavabo*, inquit, per singulas noctes lectulum meum. Lectus hic quotidie lavandus, conscientia est. Nam uti lectulus fatigatis & sanis quies est & dulce fomentum, sic agris ingens tormentum; hos urit, hos affligit & cruciat, illos recreat & suaviter sopitos, molli gratoque calore circumtegit. Ita prorsus conscientia, agro à vitis animo urens lectus, aut catasta & equuleus est; animo à vitis libero & sano gratissimus thalamus est, cui ille quietem suam omnem in acceptis referat. Verissimè ille è D. Augustini familiā: *Gaudebitis*, inquit, semper vespere, si diem expendas fructuosè. *Vigila super teipsum, excita teipsum, admone teipsum*: & quidquid de aliis feceris, non negligas teipsum. Neque hoc nimis crebrum putet, quotidie lavanda sunt, quae quot diebus fordescunt. Lava ergo hunc tuum lectulum quotidie, per singulas noctes, quovis vespere. Nisi hoc à te impetres, ut ille tuus lectulus semper quasi recens sit lotus, nunquam tu quietus eris. Et quae illa conscientiae quies sit, optimis dies totòque soles fabulis, jocis, poculis, nugis, deambulationibus frangere, noctu ad lectum, velut festus equus ad stabulum, festinare, vix paucas voculas precari, & in somnum defluere, conscientia frustra infusurante: Perdidisti diem, homo, diem perdidisti, jacturam cogita, fors sequenti die asportandus es ad tumulum. Hanc furdo fabulam occentat conscientia; non audire ille, jam somno sepultus stertit, de crastina luce securissimus. Hocine vivere est, & conscientiae tranquillitati studere? unam quamlibet rem vix ad perfectum adducit assidua vigilia & intentio, ubi jam in utramque aures dormire quis incipit, antequam ad rem suam vigilare, nil unquam praecelati operis prodibit. Statuarius aut lapicidam mihi considera, centies uno die regulam suam applicat, ne quid in artis suae leges peccet, ne quid curvi relinquat, ne quid debitam mensuram excedat: Et nos nec semel quidem de die ad conscientiae nostrae lineam opera nostra revocemus? Aspice mihi Chrysostomum, & vide quam solerter, ad suam ille regulam opus suum diurnum examinet: *Expendimus*, inquit, diem. *Homil. 2. in d. anima, quid boni fecimus? aut quid mali operati sumus? Et Psal. 50. si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cetero ne facias*. Nihil est, inquit Augustinus, quod sic quisque debeat cogitare, nisi ut in semetipsum oculos conjiciat, se discat, se discutiatur, se inspiciat, se querat, & se inveniat, & quod displicet, necet; & quod placet, optet & plantet.

Hoc est quod regius Plaltes suavit: *Et in cubilibus vestris compungimini*. Spinis indormit, qui letam conscientiam ad lectum defert.

CAPUT V.

Examinandae Conscientiae quis sit modus.

DIVINUS vates Hieremias, modum examinis huius Hier. cap. 31. instituendi, brevissimo effatio docens: *Statue, inquit, tibi speculam: pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam*. Speculam principio vult collocari, e qua Dei beneficia die illo nobis impensa contuemur, & pro iisdem gratias agamus, sed non cum Phariseo illo, qui dum gratus fuit in suis, maledictus extitit in alienis. Verum de gratiarum actione postea.

I 3

§. I. Cœnante